

KSCB071 SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ A ČÍNA VE 20. STOLETÍ

Prednáška 08. PO 1989

JAKUB DRÁBIK

JARO 2021

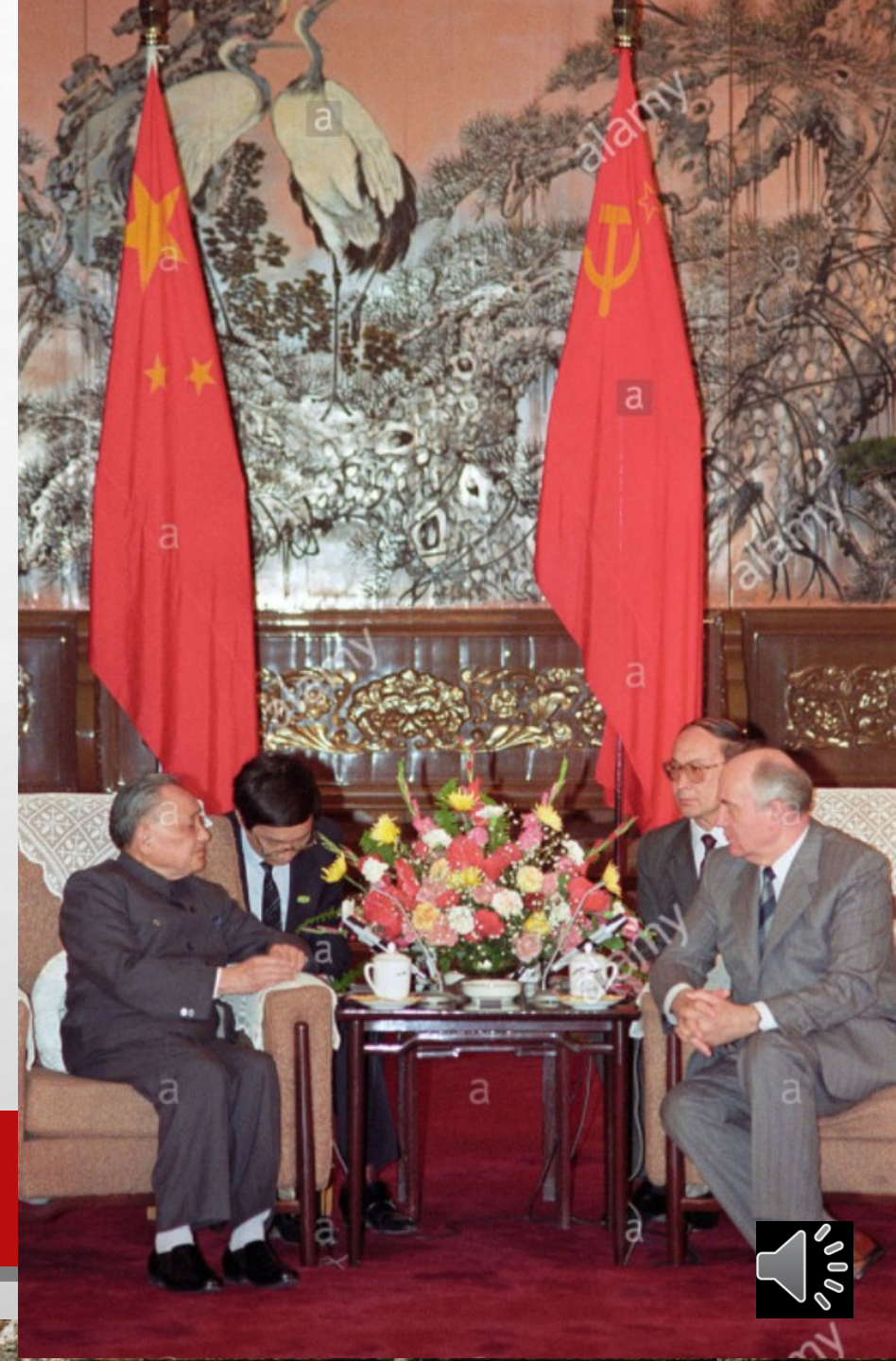
KONIEC 80. ROKOV

- **Január 1989 – nový US prezident George H.W. Bush – po Reaganovi (priateľské vzťahy, ale Reagan antikomunista a sympatie jasne k Taipei) Čína vnímala ako priateľa – bol v United States Liaison Office v Pekingu**
- **Bush st. navyše 1982 ako viceprezident navštívil Taiwan a vyhlásil, že USA zredukujú počet zbraní predaných Taiwanu & Taiwanská strana vyhlásila, že sa budú snažiť o mierové riešenie**
- **Taiwan aj tak naďalej problematický**
- **Navyše, demokratické reformy na Taiwane rýchle tempo**

TCHIEN-AN-MEN

- Taiwan zvýšený objem obchodu s Čínou – Bush spoko, že počas jeho termínu v Bielom dome bude pokoj
- Čína navyše reformy (Deng Xiaoping, Hu Yaobang, Zhao Ziyang) – patrila medzi najmenej represívne kom. režimy
- Ale – zásadné zmeny v geopolitike: Gorbačov do NY, oznámil UN jednostrannú redukciu zbraní a odchod väčšiny sovietskych vojsk zo stred. a vých. Európy
- => studená vojna bola na konci
- Gorbačov snaha aj o zlepšenie vzt'ahov s Čínou – máj 1989 cesta do Číny, veľké pokrytie médiami

TCHIEN-AN-MEN

- **Apríl – jún 1989 Protesty na námestí Tchien-an-men (Masaker na Námestí nebeského pokoja)**
- **Šok: zásah armády v noci z 3.-4. júna 1989**
- **Krvavé potlačenie protestov zmenilo pohľad USA na Čínu**
- **Kým európske komunistické krajiny kolaps a demokratizácia, Čína opačným smerom**
- **Z hľadiska USA – komunistická diktatúra, ktorá zaútočila na svojich ľuďí – totálna zmena pohľadu**
- **Z hľadiska Číny – po rozpade ZSSR USA hlavný nepriateľ**

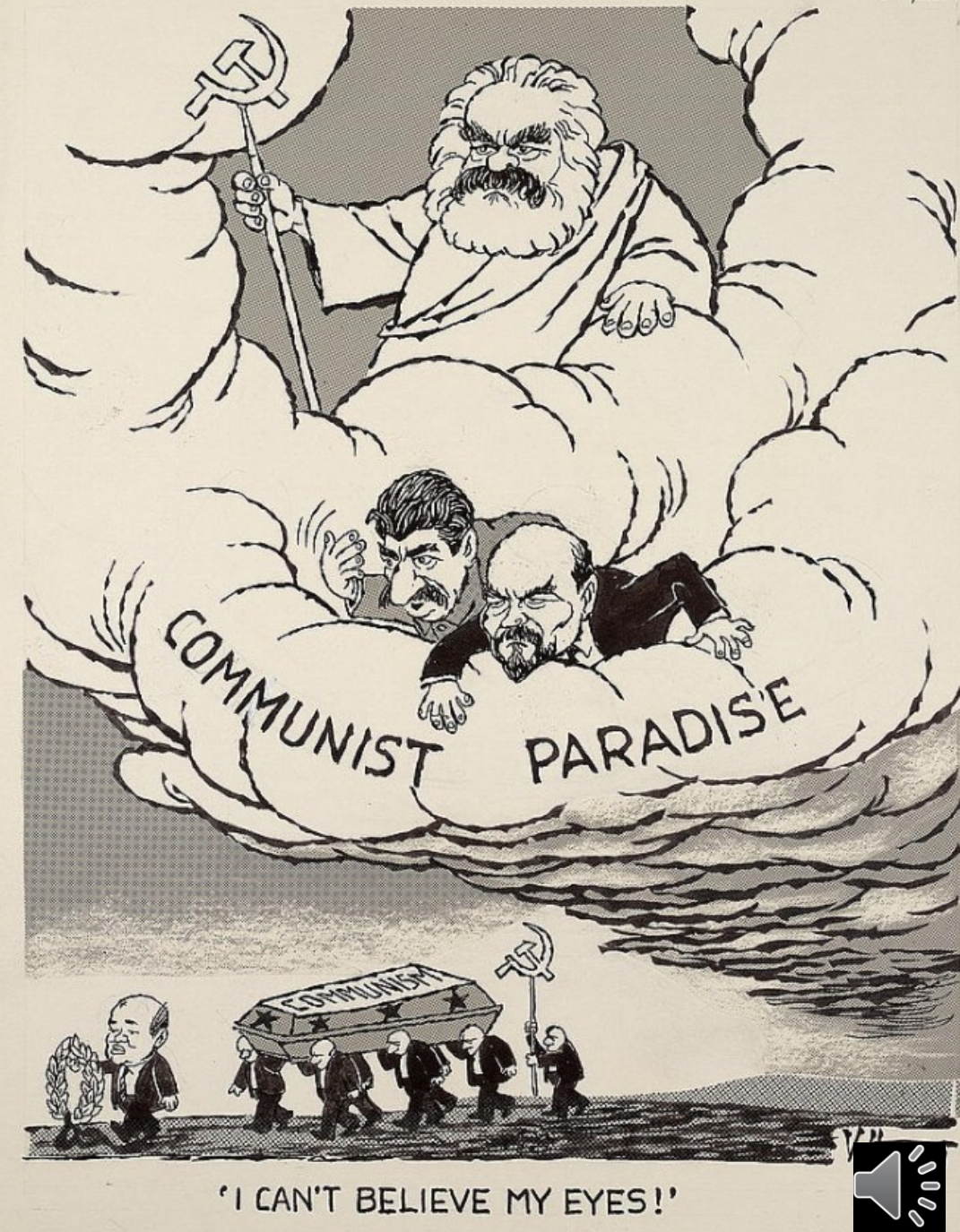
TCHIEN-AN-MEN

- **Reakcia USA, verejnosť** → prieskum verejnej mienky február 1989 71% pozitívne vnímanie Číny, po Tchien-an-men 31% pozitívne vnímanie
- **Reakcia USA, vláda** → ekonomické sankcie, zastavenie exportu výzbroje a výstroje do Číny
- **Po krátkom období sa obchodné vzťahy obnovili, no k obnoveniu dodávok zbraní nikdy nedošlo**
- **Čína – ekonomické reformy, urýchlenie prechodu na trhové hospodárstvo (Deng, Jiang Zemin and Zhu Rongji)**

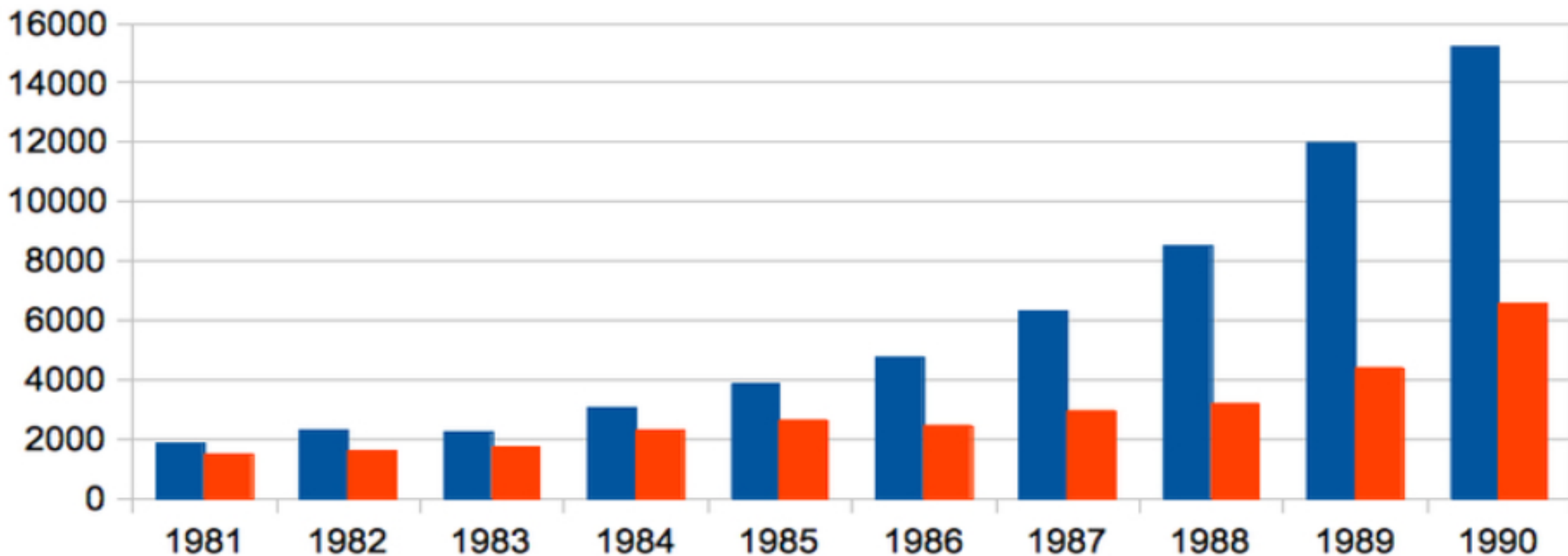
TCHIEN-AN-MEN

- **Tchien-an-men + rozpad ZSSR = koniec zlatého veku vzťahov medzi USA a Čínou**
- **Rozpad ZSSR – hlavný dôvod pre pragmatickú politiku USA prestal existovať**
- **1989 – 1992 v Číne do popredia tvrdá maoistická línia, paranoja KSCĽ, postupne nacionalizmus**
- **Čína snaha o uvoľnenie aspoň niektorých sankcií (pôžičky zo Svetovej banky, satelitná technológia z USA, MFN status) – Bush snaha udržať vzťahy, Kongres proti, nakoniec to Bush uhral (1990 - MFN)**

Chinese Exports to the U.S., 1981-1990

In millions of U.S. dollars (U.S. and Chinese figures)

■ U.S. Imports from China (U.S. figures) ■ Chinese Exports to U.S. (Chinese figures)

TCHIEN-AN-MEN

- **Celkovo po Tchien-an-men:**
 - **Do popredia ľudskoprávne a hodnotové otázky, zásadné politické rozdiely medzi Pekingom a Wahsingtonom**
 - **Na druhej strane ekonomický vzťah a vzájomná previazanosť sa prehýbila**
- **USA argumentácia, že ekonomická spolupráca neznamená ignorovanie ľudskoprávných otázok + že postupné otváranie sa, kapitalizmus a blahobyť nevyhnutne povedú k demokracii**

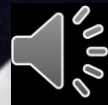
BILL CLINTON

- **1993: Bill Clinton prezident, v prezidentskej kampani kritika Busha kvôli ľudským právam, po nástupe do úradu ustúpil**
- **Rôzne požiadavky – slobodná možnosť emigrovať, dodržiavanie ľudských práv (dohľad UN), zákaz exportu produktov vyrobených v pracovných táboroch, atď. -> Peking odmietol, Clinton 1994 že OK teda**
- **Schválil ale predaj zbraní Taiwanu, napriek odporu Pekingu**

3. KRÍZA V TAIWANSKEJ ÚŽINE

- **Taiwan v 80. rokoch – demokratizácia (iná, než inde, iniciovala ju KMT – najmä Li Teng-chuej/Lee Teng-hui)**
- **1991 zrušenie „Prechodných ustanovení proti komunistickému povstaniu“ z r. 1948, umožnil demokratické voľby**
- **Li Teng-chuej – narodený na ostrove, postupne snaha o nezávislosť Taiwanu**
- **Dnes systém dvoch silných strán – KMT („modrá koalícia“) a Demokratická progresívna strana, DPP („zelená koalícia“, prvýkrát pri moci 2000)**
- **1996 – prvé prezidentské voľby na Taiwane**

3. KRÍZA V TAIWANSKEJ ÚŽINE

- **Li Teng-chuej: 1994 pristál na Honolulu kvôli palivu – USA odmietli víza (ČLR protestovala)**
- **1995 – Li sa rozhodol dať na svojej alma mater Cornell University prednášku o demokratizačnom procese na Taiwane**
- **Clinton & Warren Christopher ubezpečili ČLR, že víza nedostane -> máj 1995 Kongres hlasovanie 396-0 (38 nehlasovalo) a Senát 97-1 (2), že dostane**
- **ČLR zúrivá**

3. KRÍZA V TAIWANSKEJ ÚŽINE

- **Júl 1995 ČĽR oznámila raketové testy v Taiwanskej úžine**
- **Strach z invázie – veľa ľudí z Taiwanu do USA**
- **Reakcia USA nekompromisná: Clinton do oblasti presunul dve bojové skupiny lodí – Carrier Group Five (USS Nimitz) & Carrier Group Seven (USS Independence), obojživelná útočná loď Belleau Wood – najväčšia sila od vojny vo Vietname**
- **Skupina okolo Nimitz preplávala úžinou**
- **ČĽR sa stiahla (testy do volieb na Taiwane 1996) – problém ale ostal**

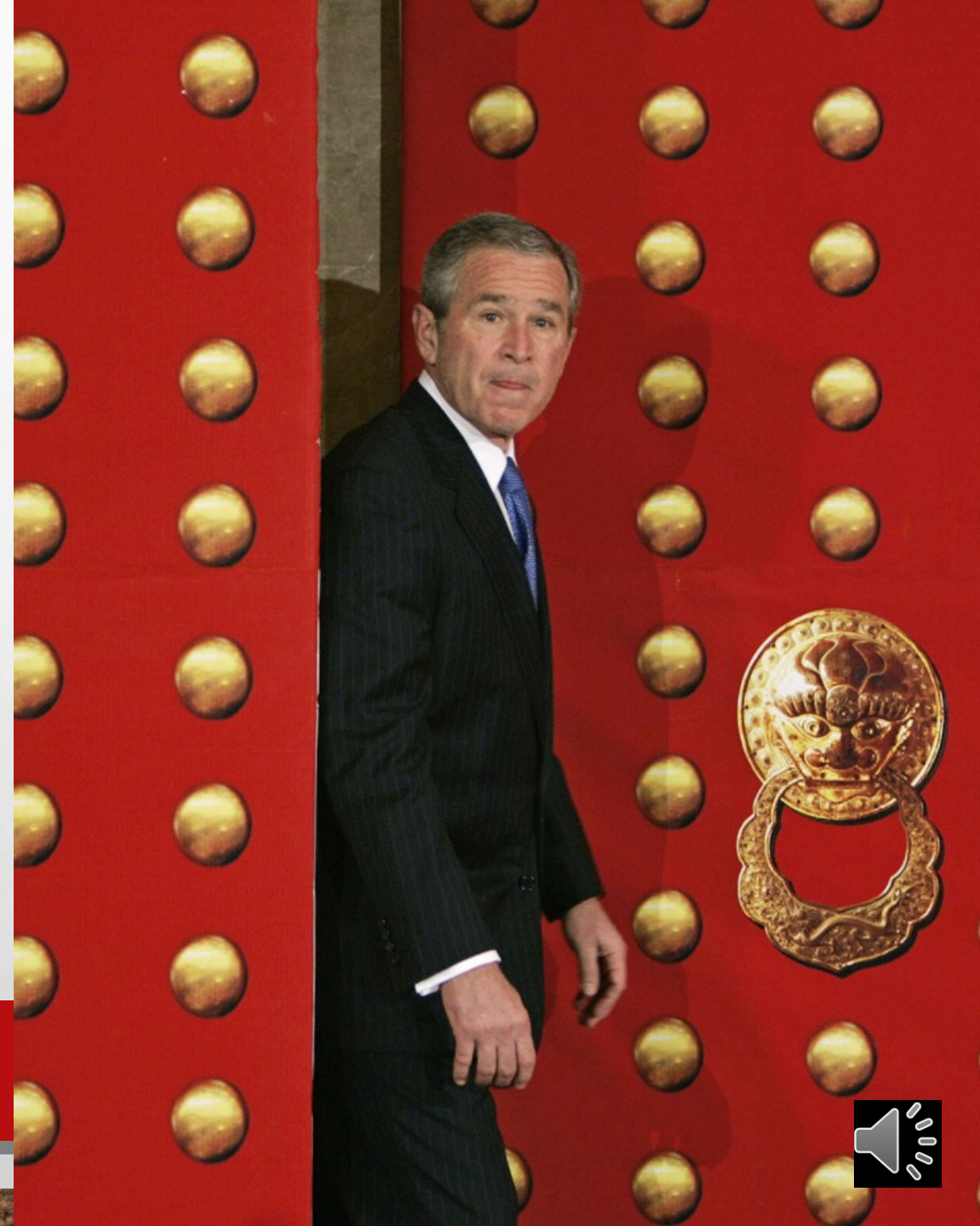
CLINTON

- Po napätí zlepšenie vzťahov, Jiang Zemin na jeseň 1997 v USA & Clinton jún 1998 Peking
- Bombardovanie Belehradu 1999 znova čiastočne zhoršenie vzťahov (US zbombardovali ambasádu ČĽR) -> antiamerické protesty v Číne
- US oficiálne 30-min ospravedlnenie, finančná kompenzácia rodinám – ČĽR ok, upokojenie vzťahov
- Ďalšie incidenty (Los Alamos National Library 1999, Hainan Island incident 2001) – vzťahy ale relatívne stabilizované
- 2001 USA podporili vstup Číny do WTO

BUSH

- **Január 2001 do úradu George W. Bush**
- **9/11 – zlepšenie vzťahov medzi USA a ČĽR, ČĽR podpora vojny proti terorizmu (Xinjiang), protiteroristické konferencie**
- **ČĽR – už nebola hlavné ohrozenie USA, teraz Al-káida**
- **Vojna proti terorizmu – snaha vyhnúť sa akýmkoľvek konfliktom s Čínou**
- **Americká armáda dokonca presadzovala spoluprácu s ČĽR, americké podniky export, „Čína nie je hrozba“**

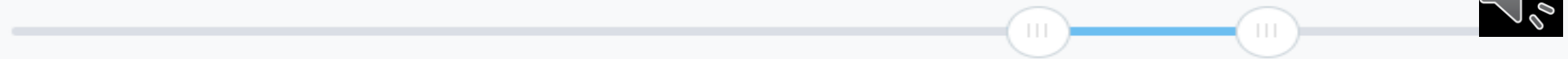
BUSH

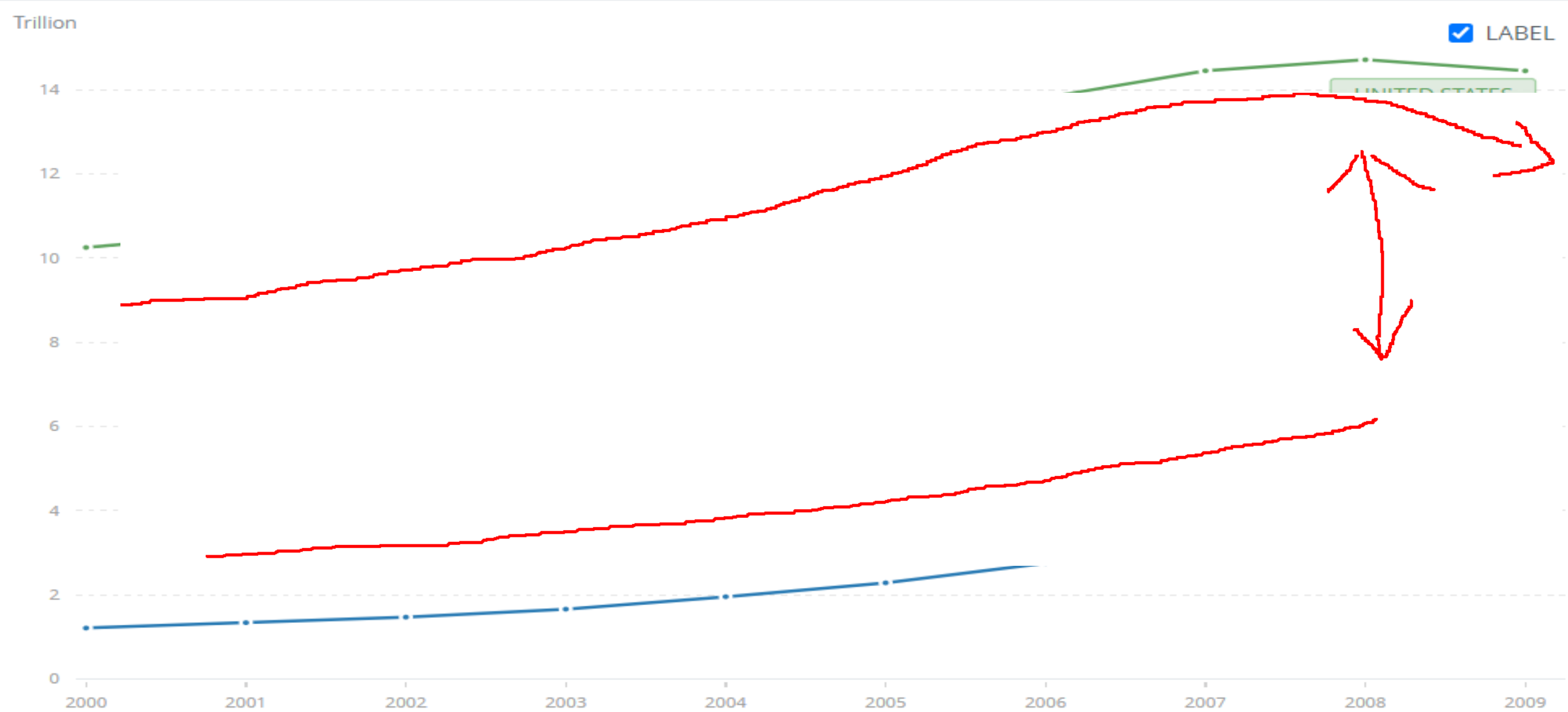
- **Spolupráca v regionálnych otázkach (Severná Kórea)**
- **Čínsky masívny ekonomicky rast (prejavilo sa i v navyšovaní voj. rozpočtu) vyvolával obavy, vo všeobecnosti ale optimizmus**
- **Čína: 34% obyvateľov že USA je nepriateľ, 13% že partner**

2000 - 2009

2000 - 2009

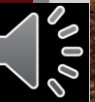
ZLOM

- **Prezidentské voľby 2008 – kampaň najmä o ekonomických problémoch, no obaja, Obama i McCain, riešili i Čínu – obaja spolupráca, no Obama vyjadril obavy, že nižšia hodnota čínskej meny dáva Číne obchodnú výhodu (lacnejší export, McCain free trade**
- **Január 2009, nový prezident – Barack Obama: v Číne veľmi pozitívne reakcie na zvolenie**
- **Iniciatíva G-2 / Chimerica**
- **2009 Obama návšteva Číny**

ZLOM

- **Ale – zásadný zlom**
- **Obama: január 2010 nová zmluva na dodávky zbraní Taiwanu, február 2010 stretnutie s Dalajlámom..**
- **Dôvod: globálna kríza 2008 zvýraznila USA ako upadajúcu a Čínu ako nastupujúcu veľmoc – kríza zasiahla USA omnoho viac ako Čínu**
- **USA – masívne spomalenie ekonomiky, Čína not so much**

USA V ÉRE ČÍNSKEJ MOCI

- **Rozdielna dynamika v hospodárstve = skokové zmenšenie mocenského náskoku USA**
- **Hospodárska moc = asertívnejšia politika**
- **2012 nastupuje Si Ťin-pching (Xi Jinping) ešte zvýraznenie tohto trendu – obrovské ambície**
- **Si Ťin-pching doma represie, ekonomika ochrana domáceho trhu a podpora čínskych firiem v zahraničí**
- **USA očakávali liberalizáciu – nestalo sa, frustrácia**

USA V ÉRE ČÍNSKEJ MOCI

- Čína menej ochotná robit' kompromisy v zahraničnej politike
- USA nemá čo v Ázii robit' – čínska doména (USA dlhodobo hegemon)
- Obama: „pivot v Ázii“ resp. „rebalansovanie“ – presun centra zahraničnopol. záujmov USA z Blízkeho východu a Európy do východnej Ázie a Pacifiku = nová strategická priorita USA
- USA snaha zvýšiť prítomnosť v regióne & vyvážiť rast' čínskeho vplyvu

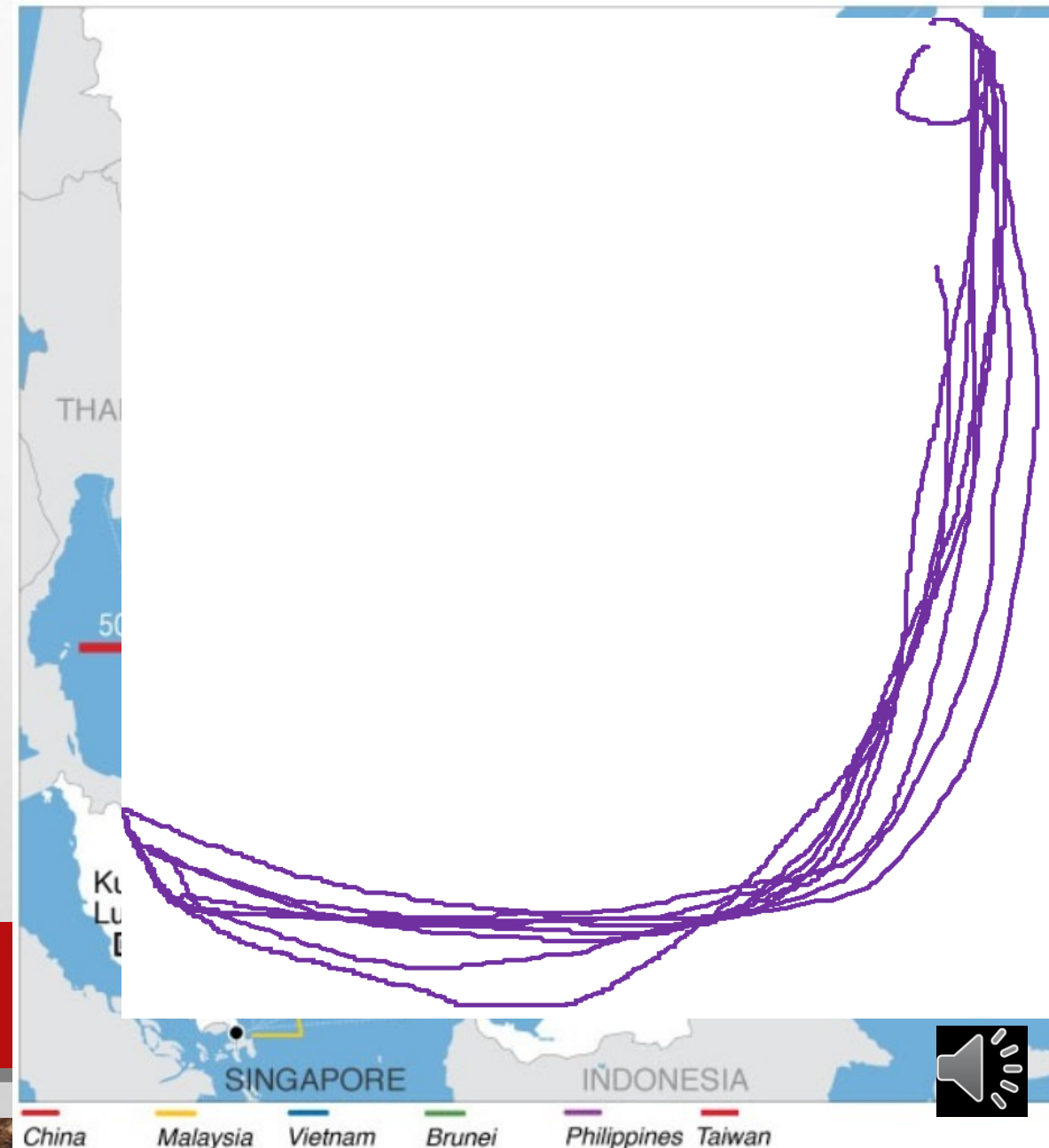
USA V ÉRE ČÍNSKEJ MOCI

- **USA – „pivot“ nie protičínsky**
- **Čínsky režim ale dlhodobo pocit ohrozenia z USA – vyhlásenie „pivotu“ len potvrdenie**
- **Čína obavy, že USA sa snaží o strategické obkľúčenie a zastavenie ekonomického, vojenského i geopolitického rastu**
- **Cca od r. 2011-2012 súperenie oboch krajín nabera výrazne na intenzite**
- **Obchodné vzťahy sa zintenzívňujú, no zároveň obrovský deficit USA**

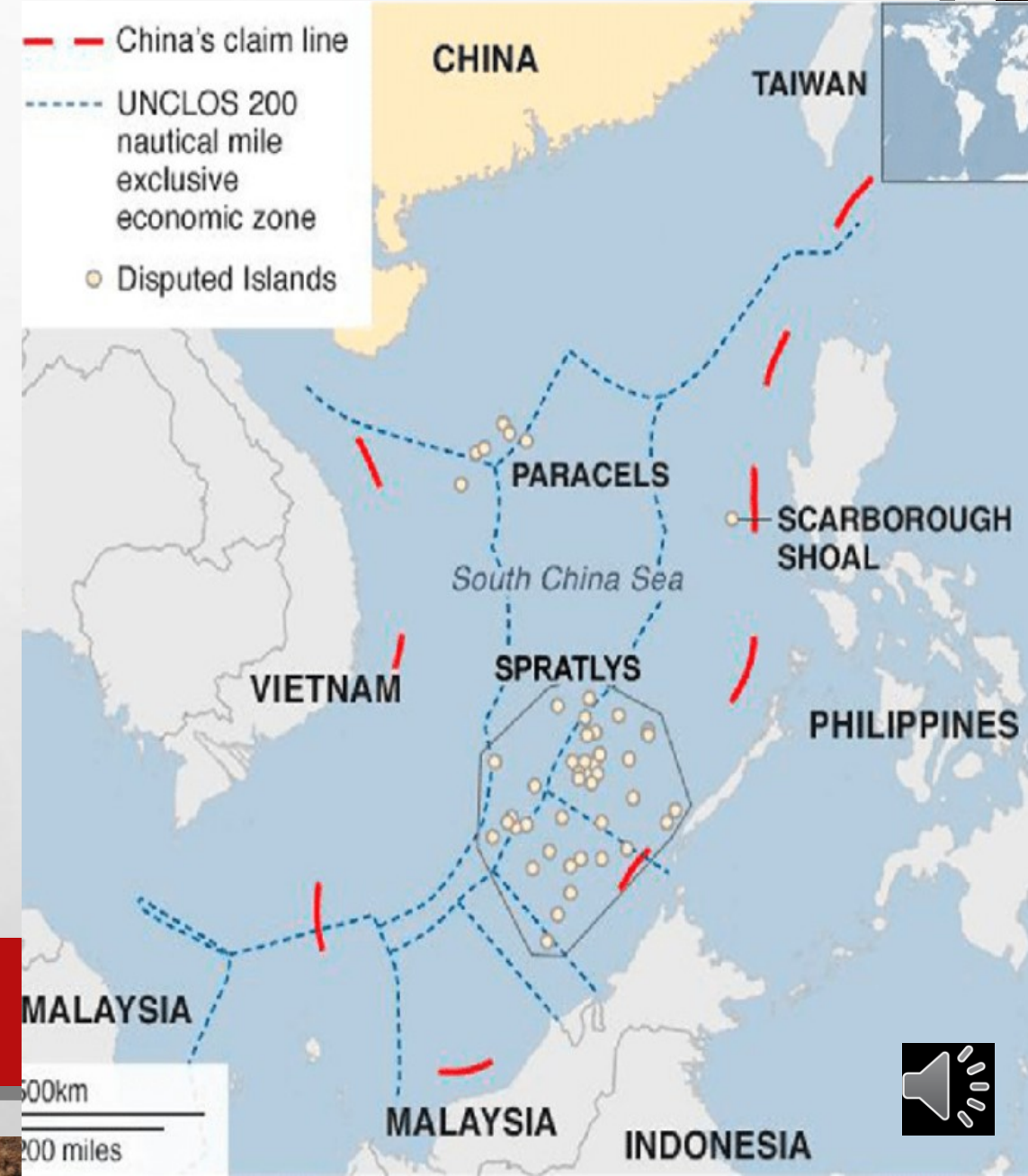
KONFLIKT V JUHOČÍNSKOM MORI

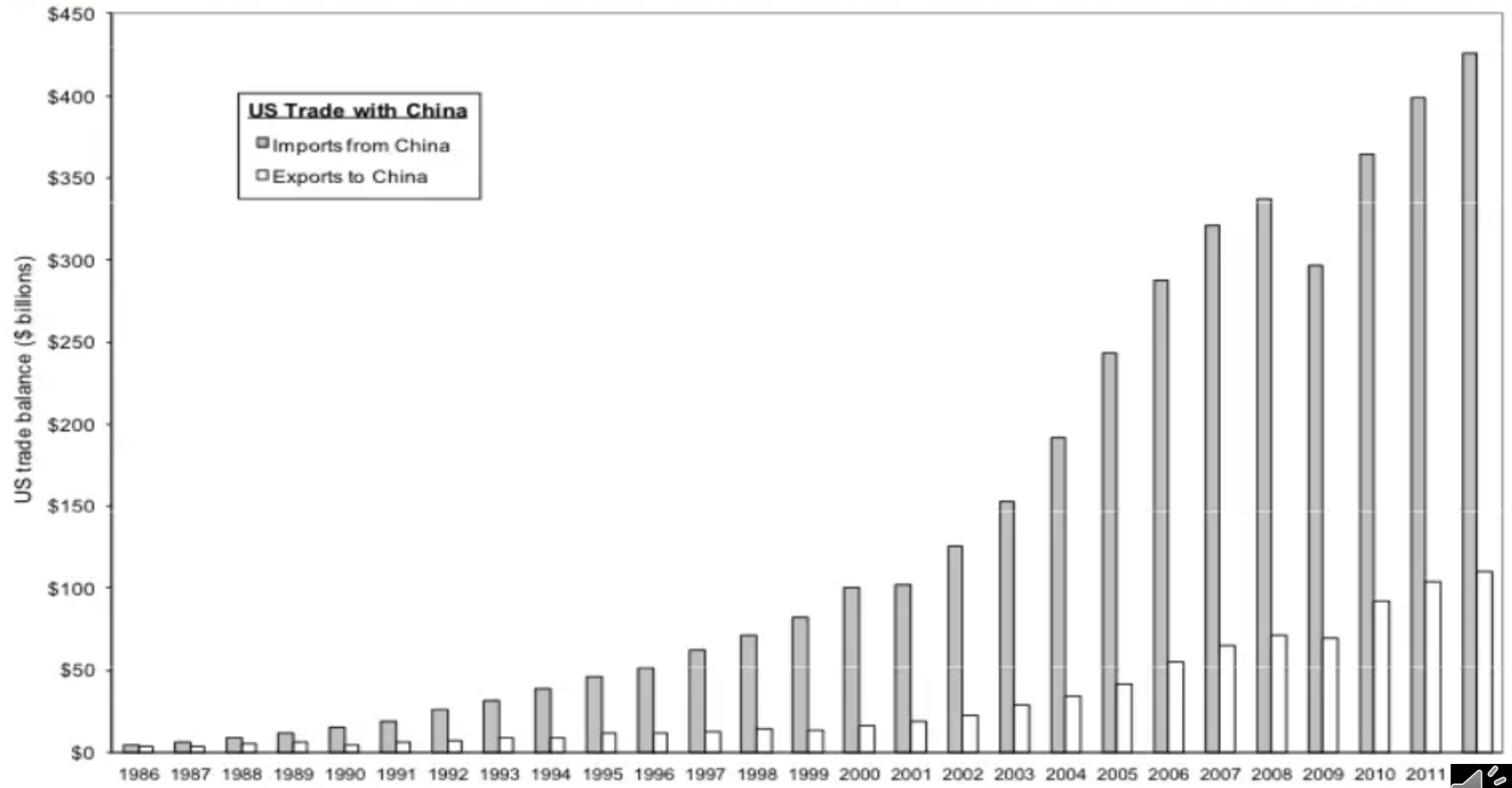
- **Čína, Vietnam, Filipíny, Malajzia, Brunej (+ Taiwan)**
– všetci požiadavky
- **JČ more dôležité (strategicky, rybolov, možný výskyt ropy a zem.plynu, vojensky, pre Čínu i propagandisticky)**
- **USA v oblasti bezpečnostné záväzky**
- **Dohoda OSN o morskom práve (UNCLOS) – vymedzuje morské zóny: Pobrežné more (vnútorné vody) = 12 námorných míľ, príľahlá zóna = 24 námorných míľ a Výlučná ekonomická zóna = 200 námorných míľ**

KONFLIKT V JUHOČÍNSKOM MORI

- **Nine-Dash Line (ten-dash, eleven-dash) – Línia deviatich t'ahov – neoficiálna demarkačná zóna z druhej pol. 20. storočia, ktorá priznáva Číne historickú oprávnenosť na kontrolu cca 90% JČ mora**
- **2013 Filipíny súdny spor**
- **2014 konflikt s Vietnamom**
- **Čína: budovanie umelých ostrovov, postupný rast kontroly nad oblasťou**
- **Rozbuška do budúcnosti**

Annual data from 1986 through December 2012

DONALD TRUMP

- Donald Trump – už v prezidentskej kampani Čína výraznou témou
- Trump hlavný dôraz na prehlbujúci sa obchodný deficit, čínsky protekcionizmus a presun výroby do Číny
- Ďalší členovia Trumpovej administratívy – neférové zvýhodňovanie čínskych firiem, štátne programy podpory (Made in China 2025, iniciatíva Novej hodvábnej cesty), krádeže duševného vlastníctva

DONALD TRUMP

- **Trump a jeho kritika (frustrácia) čínskymi praktikami nie je špecifická len pre neho a USA – i Európa dlhodobo vidí problém – nepanuje však jednodetný názor na riešenie**
- **Obchodná vojna s Čínou – 4 dekády vzájomného prepájanie ekonomík, teraz snaha zvrátiť to**
- **USA – mienka výrazne proti čínskym investíciám**
- **Mnohé Trumpove kroky paradoxne Číne pomohli – odstúpenie od TPP (Trans-Pacific Partnership) -> ČĽR sa dohodla s ázijskými štátmi na alternatíve RCEP, Regional Comprehensive Economic Partnership**

DONALD TRUMP

- **Trum: oslabenie vzťahov so spojencami – Trump sústredenie na armádu, no v skutočnosti moc USA závisí predovšetkým na alianciách a kvalitných vzťahoch – tu Trump katastrofa**
- **USA si udržiavali náskok prostredníctvom spojenectiev a kvalitnej diplomacie, vojensky Čína v oblasti okolo svojich hraníc výrazne silnie**
- **Strata dôvery v USA, druhá studená vojna?**

ČO ĎALEJ?

KAL
THE ECONOMIST
London
ENGLAND

NEWS / CARTOONISTS IN INTERNATIONAL WWW.CARTOONWEB.COM

© 1995/1978